

Klimatpredikan

Jakobsbergskyrkan november 2018

Åke Jonsson

Då skall jag förvandla folken,
så att de alla talar med rena läppar,
åkallar Herrens namn
och tjänar honom skuldra vid skuldra.
Sefanja 3:9

Åt mig har getts alla makt i himlen och på jorden.
Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar
Matteusevangeliet 28:18 – 19

"Floder ska rinna fram på kala höjder, källor springa upp på slätten. Jag gör öknen rik på vatten". Så sade profeten Jesaja men det som sker nu är tvärtom. Öknen blir ännu torrare, fruktbar mark blir öken. Jag ska försöka visa att det är möjligt att tro på Jesajas ord igen.

En av höstens nya filmer heter *First Reformed* och är regisserad av Paul Schrader som också har skrivit manus. Han är känd för manus till filmer som *Taxidriver* och *Kristi sista frestelse*.

"First Reformed" är i filmen en kyrka norr om New York. Efter en gudstjänst kommer en kvinna som heter Mary Mensama fram till prästen, pastor Toller och vill att han ska tala med hennes man Michael Mensama med vilken hon väntar barn. Det samtalet äger senare rum och Michael frågar prästen om han vet hur världen ser ut år 2050 när det väntade barnet har blivit vuxet. Michael svarar själv på frågan:

Jordens temperatur har stigit med 3 grader Celsius. Havsnivån kommer att vara 60 cm högre på östkusten. Låglänta områden ligger under vatten. Bangladesh har förlorat 20 procent av sin landremsa. I Centralafrika har skördarna minskat med 50 procent. Vattenreservoarerna har torkat ut, världen svämmar över av klimatflyktingar, epidemier och extremväder. Det är vetenskapligt belagt säger han och tillägger Du vet... när det börjar gå utför kommer det att gå väldigt fort och det här är ingen avlägsen framtid, du kommer att få vara med om det. Mitt barn kommer att växa upp och som vuxen säga till mig och dig: Ni visste det där hela tiden.

Michael är desperat, pastor Toller blir det, jag ska inte avslöja vad som händer men bara säga att för förnuftet, kärleken och hoppet står den unga kvinnan, den blivande modern Mary. Vi har nu tillräckligt mycket kunskap för att kunna bekräfta Michaels scenario och den lösning som ligger högst upp på önskelistan för att undvika detta är att världen ska släppa ut mindre av växthusgaser i atmosfären, bland annat koldioxid.

I en förbön i en radiogudstjänst för ett tag sedan bad någon för världen "som lider av koldioxid". En märklig bön för koldioxiden är livsnödvändig. Den rör sig i kolecykeln på jordytan i växterna, under jorden och i atmosfären. Den är viktig i växternas fotosyntes i vilken solen klyver vattenmolekylerna till väte och syre och väteatomerna paras med kolet i koldioxiden till näring. Men den koldioxid som finns i atmosfären, dit den återvänder t.ex. vid nedbrytningen av skog, är också nödvändig. När jorden och solen var ung lyste solen matt och gav 30 procent mindre strålning till jorden än idag. Då skulle temperaturen på jorden ha legat under fryspunkten och flytande vatten och rörligt liv hade saknats – om inte koldioxiden hade funnits. Den har nämligen egenskapen att släppa igenom solens strålar till jordytan men när dessa återvänder som infraröd värme så spärras vägen av taket i atmosfären och värmen blir

kvar. det taket byggs upp av bland annat koldioxid CO₂. Hade de levande organismer som fanns då, blågröna alger, firat gudstjänst hade de sjungit lovsånger till koldioxiden:

Prisad vare du CO₂
vi älskar dig så

Nu är det annorlunda. Världen har utvecklats, koldioxidmängden i atmosfären har förändrats och det som har hänt den allra senaste mikrodelen av jordens historia sedan dess är att mängden koldioxid har ökat i atmosfären till väldigt stor del beroende på användningen av fossila bränslen, alltså kol och olja. Det i sin tur beror på att framställningen av varor har kunnat öka kraftigt inte minst på grund av den tekniska utvecklingen efter ångmaskinen på 1700-talet. Och när det går att framställa produkter snabbt och effektivt med maskinernas hjälp behövs det mindre arbetskraft men människorna måste ändå försörja sig genom arbete och därför måste produktionen öka ständigt. Dessutom har befolkningen ökat. På 1500-talet fanns det 500 miljoner invånare i världen, nu finns det 7500 miljoner människor, år 2100 kanske drygt 11000 miljoner som ska leva och överleva. Energin för framställningen av den ökande mängden produkter av olika slag bygger hittills till väldigt stor del på användningen av fossila bränslen som ökar koldioxidmängden och gör taket som behåller värmen tätare: Värmen som lämnar jorden efter solens ingående strålar stannar kvar i för hög grad och då stiger jordens temperatur med följderna som Michael i filmen beskrev ganska bra, det är det som kallas för klimatkrisen. Där befinner vi oss nu.

Det är lätt att moralisera och demonisera den moderna människan för detta. "Kortsiktiga vinstintressen har gjort naturen till människans slav" säger Lilla boken om kristen tro, utgiven av Svenska kyrkan. Men är det så enkelt? Det är också kampen för överlevnad, kampen mot sjukdomar, mot barnadödlighet, mot svält, det är strävan efter ett bättre liv för de flesta som belastat miljön. Alla måste få mat, kläder, hälsa och sjukvård och i en globaliserad värld är vi tvungna att samarbeta och mötas och därför resa och transportera varor. Och transporter är en av de sektorer som kräver mest fossil energi. Med bilar, traktorer, fartyg, flygplan. Allt detta gör att taket som håller värmen inne blir tätare och tätare. Även produktion av kött i stora mängder till föda åt människor påverkar klimatet. Skogar huggs ned för att ge plats åt köttdjur. Skogsskövlingen har orsakat enorma utsläpp av växthusgaser och minskar också möjligheterna till att återföra koldioxid dit den behövs för fotosyntesen.

Homo sapiens, den förnuftiga människan, Guds avbild och medskapare står nu inför uppgiften att komma på hur vi löser detta. Jag tror inte att den moderna människan i Antropocens tidsålder är mer egoistisk än tidigare människor, absolut inte, det kan till och med vara tvärtom. Men efter 1700-talet har vi människor kommit att mer betrakta jorden som en maskin än som en levande organism vilken var den vanligaste världsmetaforen innan dess.

I slutet av 2015 ägde ett stort möte rum i Paris om klimatet, anordnat av FN:s 21:a konferens inom *klimatkonventionen* som är en politisk motsvarighet till den vetenskapliga *klimatpanelen*. Denna lämnar regelbundet rapporter som underlag till klimatkonventionens politiska beslut. Ett sånt beslut fattades alltså i Paris i december 2015. Det 24:e mötet hålls i december i Katowice nära Krakow i Polen.

Mötet i Paris 2015 var ett enda stort väckelsemöte. För första gången uppnåddes målet att *komma överens* om ett klimatavtal som går ut på att den globala uppvärmningen skulle begränsas till under 2 grader Celsius år 2100 jämfört med före industrialismens början. Johan Kuylenstierna, vattenresursexpert sa i Svt-programmet "Idévärden" att det unika med

Parismötet var att alla länder kunde komma överens. Det berodde på teknikutvecklingen som gjorde att man vågade fatta beslut och framför allt på att *hela samhället* var med. Ett globalt näringsliv drev på frågan. Städer och regioner utmanade politikerna om omställningstakten. Avtalet som var bindande skulle följas av ländernas egna frivilliga beslut om hur det skulle gå till.

Den 9 november 2016 startade jag en kurs i ekoteologi på Teologiska högskolan. Det första vi pratade om den morgonen var att vi samma dag hade fått besked om att USA hade valt en president som hade lovat att han *inte* skulle följa klimatavtalet från Paris. Fler kan följa efter, andra inte men den varma stämningen från väckelsemötet i Paris har svalnat.

Därför kom ett profetiskt budskap till världen i oktober i år, från FN:s klimatpanel, som sa: vi är *tvungna* att nu börja begränsa temperaturhöjningen till 1,5 grader, och vi har tio år på oss. Klimatpanelen efterlyser, som vi hörde i textläsningen för en stund sedan, verkliga förändringar i människors beteende och livsstil, teknologiska innovationer, vinstintressen som riktas mot goda mål och gemensamma kontrollmekanismer.

"Inte tror jag
att några fåglar sjunger idag
för en bättre värld"

skriver poeten Lennart Sjögren och fortsätter

"Men vore mitt öra
djupare inställt
trodde jag kanske ändå
att fåglarna sjunger idag
för en bättre värld"

Om vårt öra vore djupare inställt vad skulle vi då höra? Om vårt öga var djupare inställt vad skulle vi då se om vad som sker i världen?

Jesus sade enligt Matteus evangelium till lärjungarna efter sin uppståndelse:

Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden.

Jesus sade också enligt Johannes evangelium:

Jag är vägen, sanningen och livet.

Vägen är processen, utvecklingen i kosmos och i den biologiska evolutionen, *sanningen* (grek *aliteia*) är verkligheten och *livet* är livet som har funnits nästan lika länge som jorden har funnits. "Jag är" är Johannesevangeliets kod för Gud. Alltså: Gud är hela verkligheten. Denna verklighet bär alltså, enligt Matteus ord Kristus drag. Verklighetens ansikte är Kristusansiktet. Den djupaste drivkraften i tillvaron är den kreativa kärleken som till och med är beredd att lida för dess seger. Det är evangeliets grund för vårt hopp.

Vi kan tycka att den kärleken bara har litet genomslag, att den inte syns. Men Jesusorden enligt Matteus har ett tillägg, så här: *Gå ut och gör alla folk till lärjungar.*

Det finns två slags lärjungaskap. Det första är ett lärjungaskap i personlig tro.

Manusförfattaren och regissören till filmen *First Reformed* Paul Schrader som jag inledde med att berätta om säger i en intervju (DN 21 september 2018) att han själv har drabbats av

den klimatångest som han beskriver i filmen och denna ångest aktiverar den gamla skräcken för Guds frånvaro som han kunde känna i den tro han ärvde som barn. Men – vid dryga 70 års ålder, efter 50 år utan tro, närmar han sig det som han undvikit under större delen av livet, en kristen tro. "Jag har spenderat 50 år med att fjärma mig från något som jag nu inser att jag i själva verket har dragits till hela tiden. Och han säger: Gud vad jag har saknat det, även om jag måste säga som Camus: jag tror inte *men jag väljer att tro*. Det finns inget bättre uttryck för personligt lärjungaskap än detta: jag väljer att tro. I filmen låter han en person säga *jag väljer att hoppas*. Det gör Mary, Maria, i filmen. Hon tror, hon går i kyrkan och står för det hopp som annars saknas i denna mörka film.

Den andra aspekten på lärjungaskap finns i de ord som Jesus säger i Matteusevangeliet: Gå ut och gör *alla folk* till lärjungar. Och då handlar det inte om en personlig tro hos enskilda individer utan om en politik som genomsyrar Matteusevangeliet och som grundas i Bergspredikan. En av dessa Matteustexter är nästa söndags, domssöndagens, evangelium. Ni vet, när domaren skickar folk till den eviga pinan eller till det eviga livet. Vart ska jag komma? frågar människor ängsligt. Det handlar inte om det, för det står att *folken* ska dömas. Vi kan se den yttersta domen som en ständigt pågående test på hur folkens lärjungaskap har utvecklats. Just nu är det så att om folken, "skuldra vid skuldra" som dagens gammaltestamentliga text säger, följer uppmaningen från FN:s klimatpanel så är folken Jesus lärjungar.

Folken består också av individer. Av den gravida kvinnan Maria (namnet är knappast en tillfällighet) i filmen *First Reformed* som motstår de två till ångest drabbade männens förtvivlan.

Jag hörde om Rolf Ingesson, en uppfinnare som har konstruerat ett mobilt vattenreningsverk som är självförsörjande, Det är mobilt och kan på kort tid sättas in när det är vattenbrist eller förorenat vatten. Verket gör dricksvatten av saltvatten och det är en container som rymmer allt som behövs som solceller, batterifack och slangar. Det kan monteras på 8 timmar och genast tas i bruk. "Det är inget märkvärdigt" sa uppfinnaren, "jag har bara kombinerat olika fysiska lagar och fått ihop det till en mix som gör att det funkar".

När reportern i TV-intervjun frågar Rolf Ingesson om drivkraften till att han gör detta säger han enkelt och självklart: 5000 barn dör per dygn på grund av brist på rent vatten (mer och mer orsakat av klimatförändringar, min anmärkning) och hans maskin kan hjälpa till att förhindra detta.

Med ett öra, djupare inställt och ett öga, djupare inställt kan jag se att Rolf Ingesson är lärjunge till Jesus, jag tror inte att han själv vet det.

Psalm 731 B kollekt